

Igls tschains d'ava fon chitos agls cumegn

Cunsegl grond: Dumonda parlamentara

■ (pb) **Ainten la sessiun d'otgover digl cunsegl grond è Leo Engler da Surava, sto a chella sessiun scu suppleant deputo digl circuit Belfort, fatg ena dumonda parlamentara. Els sa fò chitos an connex cun igls tschains d'ava e la situaziun finanziaria digls cumegn. Gist da curt ò la regenza raspundia.**

Gl'è da chintar tgi agl proxim avignair vignan igls cumegn da concessiun ed igls cantuns ad aver sperditas digls tschains d'ava perveia dalla posiziun pac favorevla dalla forza hidraulica sen la fierra d'energeia. Chegl vala p. ex. er per igl cumegn Albula/Alvra tgi ò ena part considerabla dallas sias antradas cun igls tschains d'ava. Leo Engler fò chitos tgi la sperdita vigna a tutgier ferm igl sies cumegn ed er oters aint igl tigneirtgesa da finanzas. Uscheia ò el formulò las suandontas dumondas alla regenza, sottacretgas da 56 ulteriours consignieders. Tranter chels er tots igls deputos dalla Regiun Alvra.

1. Quant ota è la part digls tschains d'ava tar igls 12 cumegn pertutgias igl pi ferm?

2. È la regenza er digl meini tgi ena scursaneida eventuala digls tschains d'ava vegia per blers cumegn da concessiun consequenzas gravantas?

3. È la regenza pronta, ansemen cun igls oters cantuns muntagnards, da sa metter ansemen cun igls cumegn da concessiun cun totta forza cunter ena scursaneida digl maximum digl tschains d'ava?

4. È la regenza an cass er pronta per sienar igls tschains d'ava, da proponer ena adattaziun dalla lescha digls dretgs d'ava?

Oters cumegn en pertutgias pi ferm

Damais cleras dumondas da vice-deputo Engler all'executiva cantunala. Sen l'amprema dumonda ò la regenza raspundia uscheia tgi tar igls 12 cumegn pertutgias igl pi ferm cun lour part digls tschains d'ava ve dallas antradas da taglia ins vegia piglia la media digls onns 2013 e

2014 tar las taglias dallas persungas naturalas e giuridicas e la media digls onns 2014 e 2015 sen igls tschains d'ava. La glista digls 12 cumegn è la suandonta: Ferrera 634%, Rongellen 414%, Zirang-Reischen 409%, Buseno 333%, Sufers 285%, Avras 266%, Medel (Lucmagn) 253%, Andeer 213%, Casti-Vargistagn 190%, Donat 139%, Stussavgia 128% e Rossa 126%. Damais en igls cumegn pertutgias igl pi ferm principalment an Val Schons e Valragn. Cumegn dalla Regiun Alvra en betg da-

vant sen chella glista, er igl cumegn Albula/Alvra betg.

Tar la sagonda dumonda conceda la regenza da mademaintg esser an chito an vista a chel scenario e fò attent tgi i seian betg angal pertutgias igls cumegn, mabagn er igl cantun. E chegl vegia er consequenzas sen l'angulivaziun da finanzas intercantunala. L'angulivaziun da finanzas cantunala peglia risguard sen las sperditas digls tschains d'ava. Ins vigna ad angulivar tendenzialmentg las midadas e la cumpensaziun possa esser

anfignen 50%. Ed ena sperdita digls tschains d'ava vegian er per consequenza ena angulivaziun dallas resursas. Igl cantun surpigless stgers 80% ed igls cumegn ferm da resursas 20% dall'angulivaziun. Igl sistem da solidaritad vess da funcziunar er cò. Pi debel tgi en cumegn è e pi ferm igl effect d'angulivaziun.

Igl cantun vot sa dustar

Alla dumonda da leir cunterfar ad ena reduciun digls tschains d'ava rasponda la regenza tgi ins seia gio sto ansemen cun

las regenzas digls seis cantuns muntagnards e tiers chegl er cun igls cantuns Berna ed Argovia ed ins vigna er agl avignair a star ainten cun insistenza cunter ena reduciun.

Anvezza ena adattaziun dalla lescha digls dretgs d'ava vei la regenza betg scu oportun. «Chella gravezza supplementara fiss d'ena vart betg surpurtabla per igl tigneirtgesa digl cantun e da l'otra vart correspondess chegl er betg agls mecanissem dall'angulivaziun da finanzas digl cantun. Pinavant fiss chegl ena spustada da gravezzas finanzialas digls cumegn anvers igl cantun», scriveva la regenza.

La repartiziun digls tschains d'ava mez agls cumegn e mez agl cantun duess restar. Er ord muteivs politics d'energeia.

Betg cuntaint ord vista digls cumegn

Engler scu interpellant ò manega tgi ins na saptga betg esser cuntaint cun la rasposta dalla regenza. Da cumpensar la sperdita digls tschains d'ava antras l'angulivaziun da finanzas saptga lavantar discussiun tar chels cumegn tgi on da paer.

«La concessiun allas ovras electricas dattan igls cumegn ed els en chels tgi vendan l'ava ed igls tschains d'ava totgan an amprega lengia ad els. Schi gl'è da piglier ancunter sperditas, alloura fiss igl cantun tgi vess da tschassar cun la sia part», è Engler dall'ideia. Dantant stetta igl cantun sen la sia posiziun da leir piglier la mesadad digls tschains d'ava e cò seia el betg anclieg. Igl cantun stetta pi bagn tgi igls cumegn. El vigna ossa a piglier posiziun tar la rasposta e tarmetter alla sagonda tgi ò sottacretg, deputada Gaby Thomann-Frank, essend el betg dalla parteida la proxima sessiun. Ainten la proxima sessiun vign la tgossa tractada ed i detta pac duple tgi dad esser anclieg cun la rasposta u betg. Forsa possa la sia dumonda aglmanc dar en pèr impuls ainten chella direcziun.

Igl cumegn cun la pi gronda part procentuala dallas antradas cun igls tschains d'ava è Ferrera cun numnadamentg 634%. PDS

Da scalgias da vaschela e l'istorgia digls skis

Museum local Vaz/Zorten: Vernissascha

■ (pb) **Igl museum local a Vaz/Zorten mossa da taimp an taimp ainten las sias localitads exposiziun lateralas. Scu da curt ovras an mosaics da scalgias da Monica Cantieni e l'istorgia u istorgia da skis cun Roland Bläsi sen.**

Schi vaschela dat per tera, alloura rompa ella per solit. Tge far cun las scalgias? Er schi ellas duessan purtar furtegnia i resta prest navot oter tgi dallas scuar ansemen e las pattar aint igl patitsch. Pero betg per Monica Cantieni. Per ella en scalgias la materia prima per novas ovras creativas. Per ella ò vaschela an general scharm e mintga toc ò la sia istorgia, scu tgi Marcel Hartmann ò detg ainten la sia introducziun tar la vernissascha. Monica Cantieni ò tot respect dallas regurdientschas tgi la vaschela ò laschea anavos. Ma ella peglia magari igl martel e rompra da gugent la vaschela. An tanta paglia. Per ella, la pedagoga curativa carscheida se a Lai tgi stat oz a Coira, è la regurdientscha anc adegna a cò. Sen en grond cartung alv fò ella igl ampren en pèr stretgs cun en risplei u cun en fletter. Dallas scalgias culei ella or chels tocs tgi correspondan gist ed igls tatga segl cartung. Egn dasperas l'oter. Mellas scalgias anfignen tgi gl'è naschia en mosaic cun tot las nianzas da calours tgi p. ex. ena cadagna da pizzas anturn Planeiras ò. Las scalgias culadas vignan anc glimadas ed i dat en maletg tgi rachinta ena nova istorgia. Magari tatga ella las scalgias er ve dad en oter toc vaschela ed i dat p. ex. ena vasa cun se en maletg u en'otra furma decorativa. Tgi seia en maletg detg concret u

abstract, l'interpretaziun surlascha ella agl contemplader. E chella interpretaziun pò esser tgi ins vei igl mond an scalgias u igl

mond tgi vo an scalgias. Forsa so chella er esser tgi l'artista viglia ensacu far attent u forsia perfign tema tgi igl mond savess eir

an scalgias. E tgi so, forsia less Cantieni perfign admuneir da leir guereir igl mond avant tgi el vo an scalgias?!

Las sias ovras en exponeidas ainten la Sala Parpan anfignen Pasca.

Igl svilup digls skis

Igl museum local da Vaz mossa sen igl ampren plang er igl svilup digl turissem. Davent da sia antschatta avant 120 onns anfignen oz. E tar chel svilup totga er igl svilup da chel urdegn da sport tgi ò attratg tants turistis ainten las nossas regiuns: igls skis.

Tiers chegl festivescha la Scola da skis da Planeiras igl 101avel onn d'existenza. An chel connex vign er musso igl svilup digls skis: digls amprens skis tgi eran ena doua dad en butschign anfignen oz tar en product da hightech.

An strèta relaziun cun igl svilup digls skis e la scola da skis stat ena persunga: Roland Bläsi sen. (84). El ò iniziia e preschento l'exposiziun cun l'istorgia digl ski. El tgi è sto sez en skiunz da vaglia igls onn 1950. Gio cun 16 onns ò antschet la sia carriera sportiva noua tgi el è sa participo cun skis ad ampren agl campinadi svizzer digls juniors. El è sa participo igl 1956 agls gis olimpics a Cortina d'Ampezzo. Igl 1957 è Bläsi sto campin svizzer ainten la cursa a val ed ainten la cumbinaziun. Er la Scola da skis a Lai è betg da metter avant sainza el. Betg manc da 31 onns è el sto avant a chella scu mander. Bläsi mossa betg angal l'istorgia ed igl svilup digls skis, dallas liadeiras e digls calzars. El so er bleras istorgias ed istorgettas passantadas cun giasts da tot igl mond. Tranteraint da chellas fitg amusantas.

Monica Cantieni davant egna dallas sias ovras: En mosaic cun scalgias da vaschela. Igl maletg mossa ena cadagna da muntognas. PDS